

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM | PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS | PÁZMÁNY PÉTER CATHOLIC UNIVERSITY
NATIONAL CENTER OF PHILOSOPHY | NEMZETI FILOZÓFIA KÖZPONT
NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM | LUDOVICA UNIVERSITY OF PUBLIC SERVICE
PPKE Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet – Francia Kapcsolat Kutatócsoport
PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszék – Sensus-csoport
MTA200 | MTA PAB I. Nyelv- és Irodalomtudományok Szakbizottság

DERRIDA LECTURES | DERRIDA-ELŐADÁSOK 2026
In memoriam Jacques Derrida

LA POÉTIQUE ET LA POLITIQUE DU TÉMOIGNAGE
POETICS AND POLITICS OF WITNESSING
A TANÚSÁG POÉTIKÁJA ÉS POLITIKÁJA

ABSTRACTS– ABSZTRAKTOK

Időpont:
8-9 October 2024. | 2024. október 8-9. 10.00-18.00

Helyszín:
PTE BTK Kari Tanácsterem
7624 Pécs, Ifjúság u. 6.

Szervezők:

Orbán Jolán (PTE-UP-NKE): orban.jolan@pte.hu
Radvánszky Anikó (PPKE-PPCU): radvanszky.aniko@btk.ppke.hu
Rottler Lili (PTE-IKDI): rotter.lili@pte.hu

8 OCTOBER 2026 | 2026. OKTÓBER 8. 10.00-18.00

10.00-10.15 **OPENING REMARKS | MEGNYITÓ**

ORBÁN Jolán (University of Pécs)

10.15-13.00 **DECONSTRUCTION – POET(H)ICS – WITNESSING**

Chair | Elnök: KICSÁK Lóránt (Eszterházy Károly Catholic University – METU)

10.15-11.00 **FERNANDA BERNARDO** (Universidade de Coimbra)

**TÉMOIGNER DE L'IMPOSSIBLE. LA DÉCONSTRUCTION DERRIDIENNE –
UNE *EXPÉRIENCE POÉT(H)IQUE* DU TÉMOIGNER**

En insistant sur le rappel de *l'inconditionnalité* du goût avoué de Jacques Derrida (1930-2004) pour le secret a-b-s-o-l-u (*abso-lus*) – « irréductible, indestructible, irrépressible », J. Derrida, *Répondre du Secret*, p.435, nous évoquerons *l'opus auto-bio-thanato-hétéro-graphique* du penseur-philosophe comme un admirable témoignage du fait qu'il n'y a que du témoignage et que, pourtant, le témoignage (qu'il y a) est impossible, tout en cherchant à remarquer, en même temps, la portée hyper-éthique ou po-ét(h)ique tant de *la pensée* que *du poème* dans une perspective déconstructive : une portée que nous poursuivrons ici à travers la singularité du témoignage admiratif que, (surtout) dans *Béliers* (2003), Derrida a dédié à Gadamer à travers la poématique de Paul Celan.

**A LEHETETLENRŐL TANÚSKODNI. A DERRIDAI DEKONSTRUKCIÓ –
A TANÚSÁG (PO)ETIKAI TAPASZTALATA**

Hangsúlyozva Jacques Derrida (1930–2004) nyíltan vállalt, feltétel nélküli vonzódását az a-b-s-o-l-u (abso-lus) titok iránt – „redukálhatatlan, elpusztíthatatlan, visszafoghatatlan” (Jacques Derrida, *Répondre du Secret*, 2024, 435) –, a gondolkodó-filozófus *auto-bio-thanato-heterografikus* művére olyan csodálatraméltó tanúvallomásként tekintünk, amely azt bizonyítja, hogy nincs más, csak tanúvallomás, és hogy mégis a tanúságtétel (amely létezik) lehetetlen, miközben egyidejűleg igyekszünk felhívni a figyelmet dekonstruktív perspektívából mind a *gondolkodás*, mind a *vers* hiperetikai vagy po-etikai jelentőségére: egy olyan hatóerőre, amelyet itt az admiratív tanúságtétel sajátosságán keresztül fogunk nyomon követni, amelyet Derrida (főként) a *Kosok* (2003) című szövegében Paul Celan poematikáján keresztül Gadamernek ajánlott.

11.00-11.15 **DISCUSSION | VITA**

11.15-11.30 **COFFE BREAK | KÁVÉSZÜNET**

11.30-12.15 **MICHEL LISSE** (Université Catholique de Louvain – F.N.R.S.)

TÉMOIGNER – SE LAISSER PORTER PAR LA HOULE DES MOTS

L'intervention consistera en une lecture du *Dernier à parler* de Maurice Blanchot en prenant en considération la problématique de la traduction dont Derrida dit qu'elle est essentielle dans la perspective du témoignage. On constatera que cette problématique de la traduction conduit à celle de la *lecture-écriture*. Pour le dire autrement, Blanchot signe son propre texte. Mais il signe et contresigne aussi le texte de Celan, laissant résonner deux langues, le français et l'allemand. On terminera en montrant que Blanchot demande à Celan d'être le dernier à

parler, non seulement dans le livre intitulé *Le dernier à parler*, mais aussi dans une autre temporalité, qui « étire le temps par-delà la mort » (Jacques Derrida).

TANÚSKODNI – HAGYNI, HOGY A SZAVAK HULLÁMAI MAGUKKAL RAGADJANAK

Az előadás Maurice Blanchot *Le dernier à parler* [Az utolsó, aki beszél] című művét elemzi, különös tekintettel a fordítás problémájára, amelyről Derrida azt állítja, hogy a tanúságtétel szempontjából alapvető jelentőséggel bír. Arra a megállapításra jutunk, hogy a fordítás problémája az *olvasás-írás* problémájához vezet. Másként szólva: Blanchot saját szövegét írja alá. De aláírja és ellenjegyzi Celan szövegét is, így két nyelv, a francia és a német rezonál a szövegében. Végül bemutatjuk, amint Blanchot arra kéri Celant, hogy legyen az utolsó, aki megszólal, de nemcsak a *Le dernier à parler* című könyvben, hanem egy másik időbeliségben, amely „az időt a halálon túlra nyújtja” (Jacques Derrida).

12.15-13.00 DISCUSSION/VITA

13.00-14.00 LUNCH BREAK/EBÉDSZÜNET/ CAFÉ PAULUS

14.00-16.00 PHILOSOPHY – POLITICS – TESTIMONY

Chair | Elnök: ORBÁN Jolán (University of Pécs)

14.00-14.30 GIUSTINO DE MICHELE (Université Paris 8)

POETICS AND POLITICS OF TESTIMONY AS ANIMALITY

Can an animal testify? No doubt, for Descartes: this is not the case. An animal cannot testify – to its own reason, hence in general or of anything in particular. Stated otherwise, therefore, an animal cannot respond. Can an animal hide – a secret? No doubt, for Heidegger: this is not the case. An animal can conceal, but cannot hide any thing, since it does not have access to the thingness, to the essence of the thing “as such”. Stated otherwise, then, an animal cannot question. Unable to respond and to question, highly expressive even but lacking any relation to expression itself because lacking proper thought, that is, a proper (relation to) essence: this is how animality is traditionally construed and characterised in the metaphysical or logocentric tradition. An animal lives on, but it does not exist it survives, as a particle of a conatus it does not grasp. This diagnosis is famously deployed by Jacques Derrida in *The Animal that therefore I am*, a lecture which was prepared by his reflection in the recently published seminars; in particular, *Répondre du secret* (1991-92) for secrecy and questioning, and *Témoigner* (1992-93) for testimony and responding. Yet, Derrida’s characterisation of an “animal” expression is not only critical. For him, testimony is animal, and it even corresponds to survival (or “survie”). This articulation is rendered explicit by such a text as *Béliers*. Here, the survival of the ram-poem – *this animalthing* – is explicitly described as a general structure of heritage, of memory and projection, of experience then, of “a human or non-human animal”, as Derrida puts it. *Die Welt ist fort, Ich muß dich tragen* – where “the dich can designate a living being, a human or non-human animal, whether present or not.” *Die Welt ist fort*, hence I have to carry you, and all relation to any thing (or trace) depends not on any shared form of sensitivity or intellect, but on the incorporation of the other. This shows how Derrida’s mournful assumption of the heritage of the Holocaust induces him to reconfigure testimony as animality; “what ties testimony to survivance remains a universal structure and covers the whole elementary field of experience. The witness is a survivor, [...] the one who survives”, a living in general. Peculiarly, based on the reading of Robert Antelme rather than of Paul Celan and in the aftermath of the Holocaust, a philosopher such as Sarah Kofman would precisely and audaciously call for the elaboration of a new “humanism”, a counterintuitive move for an avowedly deconstructive thinker. All

the more peculiar since, against the background of Derrida's reading of Celan, as of Kofman's reading of Antelme, lies one and the same proper name, and the very same book: Friedrich Nietzsche's *Ecce Homo*...

A TANÚSÁG POÉTIKÁJA ÉS POLITIKÁJA MINT ANIMALITÁS

Tanúskodhat-e egy állat? Descartes szerint kétségtelenül: nem. Egy állat nem tud tanúskodni – sem saját ésszerűségéről, sem általában, sem pedig bármely konkrét dologról. Másképp fogalmazva: egy állat tehát nem tud válaszolni. El tud-e titkolni egy állat – egy titkot? Heidegger szerint kétségtelenül: nem. Egy állat el tud rejteni valamit, de semmit sem tud eltitkolni, mivel nincs hozzáférése a dologisághoz, a dolog „mint olyan” lényegéhez. Másképp fogalmazva tehát: egy állat nem tud kérdéseket feltenni. Képtelen válaszolni és kérdéseket feltenni, mégis rendkívül kifejező, de hiányzik belőle minden kapcsolat a kifejezéssel, mert nincs megfelelő gondolkodása, azaz megfelelő (kapcsolata a) lényeggel: így értelmezik és jellemzik hagyományosan az állatiasságot a metafizikai vagy logocentrikus hagyományban. Az állat tovább él, de nem létezik – túlél, a conatus egy részecskejeként, amelyet nem fog fel. Ezt a diagnózist híresen alkalmazta Jacques Derrida az „Az állat, aki tehát vagyok” című előadásában, amelyet a nemrég megjelent szemináriumokban kifejtett gondolatai alapján készített elő; különösen a *Répondre du secret* (1991–92) címen megjelent kötetben a titoktartás és a kérdések tekintetében, valamint a *Témoigner* (1992–93) címen kiadott szemináriumokban a tanúskodás és a válaszadás tekintetében. Derrida „állati” kifejezésre vonatkozó jellemzése azonban nem csupán kritikai jellegű. Számára a tanúvallomás állati jellegű, sőt, egyenesen a túléléssel (vagy *survie*-vel) egyenértékű. Ezt a kapcsolatot olyan szövegek teszik egyértelművé, mint a *Béliers*. Itt a kos-vers – ez az állat-dolog – fennmaradását kifejezetten az örökség, az emlékezet és a projekció, azaz a tapasztalat általános struktúrájaként írják le, „egy emberi vagy nem emberi élőlény” esetében, ahogy Derrida fogalmaz. *Die Welt ist fort, Ich muß dich tragen* – ahol „a dich jelölhet élőlényt, emberi vagy nem emberi lényt (animal), függetlenül attól, hogy jelen van-e vagy sem.” *Die Welt ist fort*, ezért nekem kell téged hordoznom, és minden dologgal (vagy nyommal) való kapcsolat nem valamiféle közös érzékenységi vagy intellektuális formán múlik, hanem a másik befogadásán. Ez rámutat arra, hogy a holokausz örökségének gyászos gondolata hogyan készíti Derridát arra, hogy a tanúvallomást animalitásként értelmezze újra; „ami a tanúvallomást a túléléshez köti, az egyetemes struktúra marad, és lefedi az élmény teljes elemi területét.” „A tanú egy túlélő, [...] az, aki túlél”, általában véve egy élő ember. Érdekes módon – inkább Robert Antelme, mint Paul Celan műveinek olvasata alapján, valamint a holokausz nyomán – egy olyan filozófus, mint Sarah Kofman, pontosan és merészen egy új „humanizmus” kidolgozására szólított fel, ami egy nyíltan dekonstruktív gondolkodótól meglepő lépésnek tűnik. Ez annál is furcsább, mivel Derrida Celan-értelmezésének, akárcsak Kofman Antelme-értelmezésének hátterében ugyanaz a tulajdonnév és pontosan ugyanaz a könyv áll: Friedrich Nietzsche *Ecce Homo* című műve...

14.30-15.00 BALÁZS SOM (Hungarian Jewish Museum & Archives)

A MONOGRÁFIA MINT TANÚSÁGTÉTEL: SZEMERE SAMU ÉS A SZÁZÉVES NIETZSCHE

Szemere Samu magyar filozófiatörténetben betöltött szerepét többnyire egyetemi oktatói és műfordítói tevékenysége alapján tartjuk számon. Életművének egyéni filozófiai teljesítménye azonban javarészt feldolgozatlanul bizonyul, hiszen személyes archívumában fennmaradt egy kézirat, amely Friedrich Nietzsche munkásságának monografikus bemutatására törekszik. A kézirat a filozófus kortárs recepciójával kevésbé folytat párbeszédet, sokkal inkább a korpusz gondolati súlypontjainak közérthető és problémaérzékeny értelmezésére vállalkozik. Az 1945-ben írott előszó azonban felkínál egy másik olvasati lehetőséget, melynek következményeképp a filozófiai életművet bemutató szövegben a monografikus mellett egy alternatív írásmód is felüti a fejét. *A százéves Nietzsche* egy olyan korszak tanúságtételévé válik, mely voltaképpen közvetíthetetlen, így a „betegség” metaforáján keresztül hagy nyomot a szövegben. Ennek

szembetűnő példája az, ahogyan a ressentiment elemzése közben például a dekadens német társadalom kritikája eloldódik biográfiailag lehatárolt korszakától. Az „élet filozófusának” körvonalazására tett kísérlet folyamatos intellektuális ellenállás. Az írás az élet és a megmaradás aktusa, amely inherensen abból táplálkozik, amit elnyomni kíván: a zsidóság megbélyegzésének és az üldöztetésének abszolút szinguláris tapasztalatából, mely kétségtelenül összefügg Nietzsche életművének politikai kisajátításával is. Ez a publikálatlan kézirat pedig nem pusztán filozófiatörténeti jelentőségű, hanem a tanúsítás egy filozófiai monografikus kommentárba kódolt performatív aktusa is egyben.

THE MONOGRAPH AS TESTIMONY: SAMU SZEMERE AND *THE HUNDRED-YEAR-OLD NIETZSCHE*

Samu Szemere's role in the history of Hungarian philosophy is generally recognised on the basis of his work as a university professor and an academic translator. However, the original philosophical contribution of his life's work remains largely unexplored, as a manuscript has survived in his personal archive that aims to provide a monographic introduction to the works of Friedrich Nietzsche. The manuscript engages less with the contemporary reception of the philosopher and instead undertakes a clear and problem-sensitive interpretation of the conceptual focal points of his body of work. The preface, written in 1945, however, offers an alternative possibility of reading, with the effect that, alongside the monographic approach, an additional, alternative form of writing emerges in the text discussing the philosophical oeuvre. *The hundred-year-old Nietzsche* becomes a testimony to an era that is, in fact, untranslatable, and thus leaves its mark on the text through the metaphor of "illness." A prominent example of this is the way in which, in the analysis of ressentiment, the critique of decadent German society, for instance, becomes detached from its biographically defined era. The attempt to sketch the "philosopher of life" is a continuous act of intellectual resistance. Writing is an act of life and survival that is inherently nourished by what it seeks to suppress: the absolutely singular experience of the stigmatization and persecution of the jewry, which is undoubtedly linked to the political appropriation of Nietzsche's oeuvre. This unpublished manuscript is not merely significant in the history of philosophy; it is also a performative act of testimony encoded within a philosophical monographic commentary.

15.00-15.30 DISCUSSION | VITA

15.30-16.00 COFFE BREAK | KÁVÉSZÜNET

16.00-18.00 WITNESSING – ART – SECRET

Chair | Elnök: Orbán Jolán (University of Pécs)

16.00-16.30 HÁZAS NIKOLETTA (Eötvös Loránd University)

PHOTO-ETHICS

(ETHICAL DILEMMAS IN THE AGE OF ANALOG, DIGITAL, AND SYNTHETIC IMAGES)

During the twentieth century, prominent thinkers sensitive to questions of moral philosophy, including Jacques Derrida, contributed to the theoretical debates surrounding photography. In his tribute written upon the death of Roland Barthes (*The Deaths of Roland Barthes*) and in his collaboration with the Belgian photographer Marie-Françoise Plissart (*Right of Inspection*), Jacques Derrida steered the discourse on photography toward ethical issues that highlight the ongoing relevance of ethical inquiry not only in the context of analog and digital imagery but also regarding photo-based synthetic images.

In my presentation, on the one hand, I seek to examine which ethical issues came to fore in the theoretical discourse on photography during different periods of photographic history, and I attempt to explore how the concept of *testimony* can be understood from the perspective of contemporary visual culture and visual communication. On the other hand, I will outline a theoretical framework within the context of photography, that distinguishes between the *ethics of representation*, the *ethics of image use*, the *ethics of image dissemination* and *image sharing*, and the *ethics of observing and inspecting*.

FOTÓETIKA

(ETIKAI DILEMMÁK AZ ANALÓG, A DIGITÁLIS ÉS A SZINTETIKUS KÉPEK KORÁBAN)

A huszadik század során számos jelentős, morálfilozófiai kérdésekre is érzékeny gondolkodó, köztük Jacques Derrida is hozzászólt a fényképek körül kialakult elméleti vitákhoz. Jacques Derrida a Roland Barthes halálára írott megemlékezésében, a *The Deaths of Roland Barthes*-ban és a Marie Françoise Plissart belga fotóművésszel közös könyvében, a *Right of Inspection*-ben maga is olyan etikai kérdések felé terelte a fotográfia diskurzusát, melyek nem csupán az analóg és a digitális, de a fotó alapú szintetikus képek kontextusában is nyilvánvalóvá teszik az etikai kérdésfeltevés aktualitását. Előadásomban egyfelől arra keresem a választ, hogy a fényképek mely korszakában milyen etikai kérdések kerültek előtérbe a fotográfia elméleti diskurzusában, és hogy ezek a kérdések mennyiben teszik szükségessé, hogy a *tanúságtétel* fogalmát a kortárs vizuális kultúra és kommunikáció perspektívájából vizsgáljuk. Másfelől pedig kísérletet teszek egy olyan elméleti keret felvázolására, amely a fényképek kontextusában különbséget tesz az *ábrázolás etika*, a *képhasználati etika*, a *képközvetítési* és *képmegosztási*, valamint a Derrida által is fontosnak tartott *nézés és megfigyelés etika* között.

16.30-17.00 PÁLFALUSI ATILA VIKTOR (MOME):

SPECTRAL TESTIMONIES

Virtual humans, griefbots, and interactive testimonies create technological configurations through which the past becomes addressable, even as it is no longer self-evident who is responding or what authorizes the testimony. Contemporary forms of “digital resurrection” have precedents that can be productively examined through media archaeology. At the same time, they are radically reshaping the cultural logics of mourning, memory, and presence. In light of Jacques Derrida’s theory of the gift, digital memory calls the concepts of authenticity and inheritance into question, while deepfake technologies and posthumous performances raise new ethical dilemmas concerning consent, exploitation, and digital identity. Digital actors function simultaneously as aura simulations and as speculative, unstable archives: they do not merely represent, but actively shape contemporary thinking about embodiment, identity, and memory. This spectral operation also becomes an aesthetic experience in works of art that render absence, the trace, and spectral presence perceptible.

SPEKTRÁLIS VALLOMÁSOK

A virtuális emberek, a griefbotok és az interaktív tanúságtételek olyan technológiai alakzatokat hoznak létre, amelyek révén a múlt megszólíthatóvá válik, miközben többé már nem magától értetődő, ki válaszol és mi a felhatalmazás a vallomás mögött. A „digitális feltámadás” különböző kortárs példái média archeológiai szempontból jól vizsgálható előzményekkel rendelkeznek, miközben jelenünkben gyökeresen alakítják át a gyász, az emlékezet és a jelenlét kulturális logikáit. Jacques Derrida ajándék-elméletének fényében a digitális emlékezet kérdésessé teszi az autentikusság és az örökség fogalmait, a deepfake-technológiák és a posztumusz szereplések pedig a beleegyezés, a kizsákmányolás és a digitális identitás új etikai dilemmáira

irányítják a figyelmet. A digitális színészek egyszerre működnek auraszimulációként és spekulatív, instabil archívumokként - nem csupán reprezentálnak, hanem aktívan alakítják a testről, az identitásról és az emlékezetről alkotott kortárs gondolkodást csak úgy, mint azok a művészeti alkotások, amelyek a hiányt, a nyomot és a kísérteties jelenlétet teszik érzékelhetővé.

17.00-17.30 SOÓS ANDREA (MOME):

PROVISIONAL ARCHITECTURE DECONSTRUCTION IN THE EARLY WORKS OF LÁSZLÓ RAJK

This lecture examines the relation between deconstruction and urban space through the early conceptual architecture of László Rajk (1949–2019). In socialist Hungary, temporary spaces created at the intersection of conceptual art and architecture became a field of experimentation and artistic expression for Rajk. Until 1989, the architect, production designer, and artist was unable to work under his own name due to his political activism. Although his stage and film sets were demolished after the show or shooting, his meticulously executed architectural drawings offer insight into his artistic approach. Breaking architectural structures down into individual elements and assembling them into new forms was the foundation of Rajk's works. For him, deconstruction was not a style, but a method that allowed him to separate particular components from a system and place them in new contexts where they took on different meanings. Unlike finished, logical, and functional architecture, this method incorporated fragmentation and contradiction into the structure itself, questioning traditional architectural values of harmony, coherence, and stability. Focusing on one of Rajk and Gábor Bachman's most famous works, the 1989 public installation *Ravatal* (Catafalque), the lecture examines the relationship between deconstruction and provisional architecture. The public artwork, created for the reburial of Imre Nagy and his fellow martyrs, was dismantled after the historic event, but it temporarily transformed urban space into a catalyst for collective memory, which continued to live on through the work's documentation.

PROVIZÓRIKUS ÉPÍTÉSZET DEKONSTRUKCIÓ RAJK LÁSZLÓ KORAI MUNKÁSSÁGÁBAN

Az előadás Rajk László (1949–2019) építész és látványtervező korai konceptuális építészetén keresztül vizsgálja a dekonstrukció hatását a városi térre. A képzőművészet és az építészet határán létrehozott ideiglenes terek a szocializmus éveiben Rajk számára – aki politikai aktivizmusa miatt nem dolgozhatott saját neve alatt – a kísérletezés és a művészi kifejezés terepévé váltak. Noha színházi és filmes díszletei az előadás vagy forgatás után megsemmisültek, gondosan kivitelezett építészeti rajzai betekintést nyújtanak alkotói gondolkodásába. Az építészeti struktúrák elemekre bontása és új rendszerbe szervezése Rajk munkamódszerének egyik alappillére volt. A dekonstrukciót nem stílusként, hanem olyan módszerként értelmezte, amely lehetővé teszi egyes elemek kiemelését, új kontextusba helyezését és más jelentéssel való felruházását. A befejezett, logikus és funkcionális építészettel szemben ez a szemlélet a töredezettséget és az ellentmondásokat a struktúra részévé tette, megkérdőjelezve a harmónia, az egység és a stabilitás hagyományos építészeti értékeit. Az előadás Rajk és Bachman Gábor egyik legismertebb munkájára, az 1989-es *Ravatal* című köztéri installációra fókuszálva elemzi a dekonstrukció és a provizórikus építészet kapcsolatát. A Nagy Imre és mártírtársai újratemetésére létrehozott, majd az esemény után lebontott installációban a városi tér ideiglenes átalakítása a társadalmi emlékezet katalizátorává vált, amely az installáció dokumentációjában élt tovább.

17.30-18.00 DISCUSSION | VITA

18.30-20.00 DINNER | VACSORA | CAFÉ PAULUS

09 OCTOBER 2026 | 2026. OKTÓBER 9. 10.00-16.00

10.00-14.00 SECRET – TESTIMONY – POLITICS

Chair | Elnök: ORBÁN Jolán (University of Pécs)

10.00-10.30 KICSÁK LÓRÁNT (Eszterházy Károly Catholic University – METU)

TÉMOINS ET TÉMOIGNAGES – LA PHÉNOMÉNOLOGIE DU TÉMOIGNAGE

Malgré les remarques critiques qui ne manquent jamais, il semble évident que l'une des sources du dernier Derrida – qui constitue parfois le point de départ de ses analyses et de son argumentation, et non rarement sa base de référence – est l'œuvre de Benveniste, *Le vocabulaire des institutions indo-européennes*. Cette articulation étroite et richement documentée mérite une attention particulière, non seulement parce qu'elle nous éclaire sur l'origine des thèmes surgissant chez Derrida ainsi que sur les analyses et références historico-étymologiques qui y sont liées. Mais si nous examinons les lignes directrices méthodologiques esquissées dans l'avant-propos de son œuvre, nous pouvons également remarquer que les reconstructions historico-linguistiques et étymologiques de Benveniste rappellent à bien des égards les procédés de la déconstruction. Lui aussi procède au déchiffrement de sens inscrits dans le rapport de la signifiante et historiquement disséminés, mais avec l'intention explicite de trouver un foyer sémantique à partir duquel il peut mener des analyses généalogiques. Au-delà de ce socle commun, il est instructif de montrer où leurs chemins se séparent, et à quel moment les précieuses analyses de Benveniste deviennent problématiques pour Derrida. Connaissant sa critique de la métaphysique logocentrique, nous pressentons la réponse : c'est au moment où il faut décider de la nature et du statut de ce foyer sémantique.

TANÚK ÉS TANÚSÁGTÉTELEK - A TANÚSÍTÁS FENOMENOLÓGIÁJA

A soha nem hiányzó kritikai megjegyzések ellenére egyértelműnek látszik, hogy a kései Derrida egyik forrása – helyenként elemzéseinek és érvelésének kiindulópontja, s nem egy esetben hivatkozási alapja – Benveniste munkája, *Az indoeurópai intézmények szótára*. Külön figyelmet érdemel ez a szépen dokumentált, szoros kapcsolódás azért is, mert nem csak a Derridánál felbukkanó témák és a hozzájuk kapcsolódó történeti-etimológiai elemzések és hivatkozások eredetét illetően kapunk felvilágosítást. Ha művének előszavában felvázolt módszertani irányelveket áttekintjük, azt is észrevehetjük, hogy Benveniste nyelvtörténeti, etimológiai rekonstrukciói sok tekintetben emlékeztetnek a dekonstrukció eljárás módjára. Ő is a jelentésség viszonylatába íródott és történetileg disszeminálódott értelem felfejtését végzi, de azzal a kimondott szándékkal, hogy szemantikai gyűjtőpontra találjon, ahonnan kiindulva genealógiai elemzéseket végezhet. A közös alap mellett tanulságos rámutatni, hol válnak el útjaik, s mikor lesznek Benveniste értékes elemzései Derrida számára problematikusak. A logocentrikus metafizika kritikáját ismerve sejtjük a választ: akkor, amikor a szemantikai gyűjtőpont természetéről és státuszáról kell dönten.

10.30-11.00 HORVÁTH ESZTER (Budapest Metropolitan University)

TÉMOIGNER, DE LA CHOSE

PONGE, DERRIDA ET L'IMPOSSIBLE TÉMOIGNAGE DE LA CHOSE

Cette communication propose une relecture du *Parti pris des choses* de Francis Ponge à partir du *Séminaire La Chose* et de *Poétique et politique du témoignage* de Jacques Derrida. Il s'agit de mettre en regard ces trois corpus afin d'interroger ce que devient le témoignage lorsque ce dont il témoigne n'est ni un

événement ni une expérience humaine, mais une « chose ». Le projet poétique de Ponge – « prendre le parti des choses » – semble d’abord assigner au poète la tâche de donner une voix à ce qui ne parle pas. Pourtant, les textes du *Parti pris des choses* ne se réduisent pas à une représentation ou à une description des objets : l’écriture y constitue une scène où la chose déstabilise la position même du locuteur et du témoin. Qui parle

lorsque le poète parle de la chose ? Et peut-il véritablement parler à sa place ? Le « parti pris » pongien ne peut donc être compris simplement comme une représentation ou une prise de parole au nom de la chose. Il engage plutôt une responsabilité à l’égard de son silence. La communication défendra ainsi l’hypothèse que la poésie de Ponge ne témoigne pas seulement de la chose, mais fait de l’impossibilité de témoigner de la chose une expérience poétique. Le poème ne se substitue pas à la voix de la chose : il transforme son silence en adresse. La question se déplace alors : il ne s’agit plus seulement de demander comment témoigner de la chose, mais de se demander ce que la chose fait au témoignage lui-même.

TÉMOIGNER, DE LA CHOSE

PONGE, DERRIDA ÉS A DOLOG LEHETETLEN TANÚSÁGTÉTELE

Mit jelent tanúságot tenni arról, ami maga nem tud tanúságot tenni? Az előadás Francis Ponge *Le Parti pris des choses* című kötetét olvassa újra Jacques Derrida *La Chose* című szemináriuma és *Poétique et politique du témoignage* című szövege felől. A három szövegkorpusz összekapcsolásában azt vizsgáljuk, hogy miként változik meg a tanúságtétel fogalma akkor, amikor annak tárgya nem egy esemény vagy egy emberi tapasztalat, hanem a „dolog”. Ponge költői programja – „a dolgok oldalára állni” – első pillantásra azt a feladatot jelöli ki, hogy a költő szót adjon annak, ami nem beszél. A *Le Parti pris des choses* versei azonban nem egyszerűen a dolgok reprezentációi vagy leírásai: az írás olyan helyzetet teremt, amelyben maga a dolog teszi bizonytalanná a beszélő és a tanú pozícióját. Ki beszél, amikor a költő a dologról beszél? És beszélhet-e egyáltalán a dolog helyett? A Ponge-féle „parti pris” ezért nem egyszerűen a dolog képviseleteként értelmezhető. Inkább annak a felelősségnek a vállalása, amely a dolog hallgatásából fakad. Az előadás mellett érvel, hogy Ponge költészete nem egyszerűen tanúságot tesz a dologról (*témoigner de la chose*), hanem a tanúságtétel lehetetlenségét teszi poétikai tapasztalattá. A vers így nem a dolog hangját helyettesíti, hanem annak hallgatását alakítja megszólítássá. A kérdés ezért végül megfordul: nem csupán azt kell megkérdeznünk, hogyan lehet tanúságot tenni a dologról, hanem azt is, mit tesz a dolog magával a tanúságtétellel.

11.00-11.30 DISCUSSION | VITA

11.30-11.45 COFFE BREAK | KÁVÉSZÜNET

11.45-12.15 KEVEVÁRI ISTVÁN (Researcher)

TESTIMONY, MEMORY, AND THE RESPONSIBILITY OF JUDGMENT: DERRIDA, JACK BALKIN, AND THE PAUL DE MAN CASE

This paper explores the place of testimony in Jacques Derrida’s later thought by relating it to questions of memory, responsibility, and judgment. Testimony occupies an unstable position between knowledge and belief: it refers to an event that cannot simply be reproduced or fully verified, yet it must become communicable and repeatable in order to be received by others. This tension becomes particularly significant when read alongside Derrida’s reflections on justice and responsibility, as well as Jack Balkin’s interpretation of deconstruction as an ethical demand toward the Other. The paper also turns to the Paul de Man controversy as a concrete case in which testimony, memory, absence, and judgment intersect: how are we to judge a person who can no longer speak for himself, and what responsibility does such judgment

impose on the reader or interpreter? Rather than treating testimony as a transparent representation of the past, the paper approaches it as an ethical and interpretive situation in which decision remains necessary despite the impossibility of complete certainty. In this sense, testimony offers a productive perspective from which to reconsider the relation between deconstruction, memory, and the responsibility of judgment.

TANÚSÁGTÉTEL, EMLÉKEZET ÉS AZ ÍTÉLET FELELŐSSÉGE: DERRIDA, JACK BALKIN ÉS A PAUL DE MAN-ESET

Az előadás Jacques Derrida kései gondolkodásában vizsgálja a tanúságtétel helyét, összekapcsolva azt az emlékezet, a felelősség és az ítélet kérdéseivel. A tanúságtétel bizonytalan helyet foglal el tudás és hit között: olyan eseményre utal, amely nem reprodukálható és nem ellenőrizhető teljes mértékben, ugyanakkor közölhetővé és megismételhetővé kell válnia ahhoz, hogy mások befogadhassák. Ez a feszültség különösen jelentőssé válik Derrida igazságosságról és felelősségről szóló gondolataival, valamint Jack Balkin azon értelmezésével összefüggésben, amely a dekonstrukcióban a Másik iránti etikai követelményt hangsúlyozza. Az előadás a Paul de Man körüli vitára is kitér mint olyan konkrét esetre, amelyben tanúságtétel, emlékezet, távollét és ítélet kérdései keresztezik egymást: miként ítéelhetünk meg valakit, aki már nem képes önmagáért megszólalni, és milyen felelősséget ró ez az ítélet az olvasóra vagy értelmezőre? A tanúságtételt így nem a múlt átlátszó reprezentációjaként, hanem olyan etikai és interpretatív helyzetként közelítem meg, amelyben a döntés a teljes bizonyosság lehetetlensége ellenére is szükségessé válik. Ebben az értelemben a tanúságtétel termékeny nézőpontot kínál a dekonstrukció, az emlékezet és az ítélet felelőssége közötti kapcsolat újragondolásához.

12.15-12.45 BELOVAI GYÖRGY (University of Pécs):

WAVING OF THE BOUGHS, A SIMPLE HELLO, A VIVACIOUS LILAC AND THE SILENCE OF THE POEM – LOOKING FOR THE LIMITS OF TESTIMONY FROM EMERSON TO DERRIDA

“What does it mean to be a witness? To give testimony?” – Derrida posed this question during the first session of his seminar (Questions de responsabilité II: le témoignage) held during the 1992–1993 academic year. Within what limits can we speak of a witness and testimony? In the same seminar, Derrida states that “any experience that involves speaking to another is marked as and by testimony.” But is it possible to regard a situation in which speech (as such) does not take place as testimony? In my presentation, I argue that it is precisely from this perspective that we can best approach the concept of (deconstructed) testimony. To demonstrate this, I use Shari Goldberg’s term “quiet testimony.” Traces of “quiet testimony” can be found in the writings of numerous 19th-century American writers and thinkers (such as Emerson, Melville, and Henry James). Furthermore, presenting testimony in this “nature” allows us to discuss the testimony of Nature, as in Thoreau’s *Walden*, for example. I argue that through the writings of Emerson and Thoreau, those particular boundaries, those limits – the elimination of which, incidentally, was also Derrida’s goal when he reflected on testimony – cease to exist. Testimony has no limits. Testimony is everywhere and elsewhere. “Il y a des témoignages tout le temps” says Derrida; there’s always another testimony – and this is how we can also understand what Emerson means when he says, “Nature is still elsewhere.”

AZ ÁGAK INTEGETÉSE, EGY EGYSZERŰ ÜDVÖZLÉS, EGY ÉLETERŐS ORGONA ÉS A VERS CSENDJE – A TANÚSÁGTÉTEL KORLÁTJAI NYOMÁBAN EMERSONTÓL DERRIDÁIG

„Mit jelent tanúnak lenni? Mit jelent tanúságot tenni?” – tette fel a kérdést Derrida az 1992-1993-as tanévben megtartott szemináriumának (Questions de responsabilité II: le témoignage) első alkalmán. Milyen korlátok között beszélhetünk tanúról és tanúságtételről? Később a szeminárium során így fogalmaz: „minden olyan tapasztalat, ami a másikhoz szóló beszédet tartalmazza, tanúságtételként és tanúságtétellel van jelölve.” Elgondolható-e egy olyan szituáció, amiben tanúságtételként fogadjuk el azt, ahol a beszéd (mint olyan) nincs jelen? Előadásomban amellet érvelek, hogy pontosan ez az a nézőpont, amiből a (dekonstruált) tanúságtétel felé közelítenünk kell. Ennek alátámasztásához Shari Goldberg „quiet testimony” terminusát fogom használni. A „quiet testimony” nyomait számos 19. századi amerikai író és gondolkodó (Emerson, Melville, Henry James) szövegeiben tetten érhetjük. Mi több, a tanúságtétel ilyen természetének megvilágítása lehetőséget ad arra, hogy a Természetet mint tanúságtételt vizsgáljuk (például Thoreau Waldenjében). Az állítom, hogy Emerson és Thoreau szövegeinek vizsgálatán keresztül azok a bizonyos határok, korlátok – amiknek az eltörlését Derrida is célul tűzte ki, amikor a tanúságtételről gondolkodott – megszűnnek létezni. A tanúságtételnek nincsenek korlátjai. A tanúságtétel mindenhol (mindenkor) és máshol van. „Il y a des témoignages tout le temps”, mondja Derrida; mindig van egy újabb, egy másik tanúságtétel – ez pedig segíthet velünk megértetni azt, amit Emerson írt: „A Természet mindig máshol van.”

12.45-13.00 DISCUSSION – VITA

13.00-14.00 LUNCH BREAK – EBÉDSZÜNET – CAFÉ PAULUS

14.00-14.30 BOROS JÁNOS (National Center of Philosophy – Ludovika University of Public Service)

THE PHILOSOPHY OF TESTIMONY

Interpreting testimony requires the interplay of epistemology, ethics and the philosophy of communication. Given that it has so many components, can the concept be interpreted philosophically? If we are committed to analytic philosophy, then the answer is ‘no’. This is because the three areas mentioned are distinct within philosophy, and each has its own specific language and conceptual apparatus. Owing to the untranslatability of these different languages, as demonstrated by W. v. O. Quine, an analytic philosophy of testimony is not possible. However, due to the very concept of philosophy and its aspiration towards completeness, it cannot allow itself to be thematically constrained. Derrida’s philosophy can be seen as a constant struggle against any approach that constrains thought from a specific perspective. In his view, there is a further, broader philosophical mode of investigation into testimony. Derrida engages with the great figures of the history of philosophy in relation to testimony, just as he does with the most diverse forms of testimony. As the editors of the volume *Témoigner, Séminaire 1992–1993* write, ‘Jacques Derrida seeks to show that testimony also characterises the most everyday forms of human communication. From his perspective, any experience that involves speech directed at another is marked as, and by, testimony. It is this immense extension of the concept that Jacques Derrida observes and analyses’ (Jacques Derrida, *Témoigner, Séminaire 1992–1993*, edited by Peggy Kamuf and David Wills, Paris, Seuil, 2025, p. 13 (Editors’ Notes)) Following the editors of Derrida’s volume *Testimony*, we may describe Derrida’s investigation as *extensionist*, as opposed to the ‘analytic’ approach, whose motto might be that it rejects nothing, examines everything, and raises up (*Aufhebung, relever*) everything that the history of philosophy, human existence, or the vast currents and

dynamics of society bring to the fore. In my lecture, I wish to highlight the extensionalist significance of Derrida's concept of 'bearing witness' in relation to both the history of thought and contemporary thought, world interpretation and communication.

A TANÚSÁG FILOZÓFIÁJA

A tanúság értelmezéséhez az episztemológia, az etika és a kommunikáció-filozófia együttműködése szükséges. Ha ilyen sok összetevője van, vajon filozófiailag értelmezhető-e a fogalom. Amennyiben az analitikus filozófia elkötelezettjei vagyunk, akkor a válasz „nem”. Ugyanis a három jelzett terület a filozófián belül elkülönül és valamennyinek sajátos nyelve, fogalmi készlete van. A különböző nyelvek W. v. O. Quine által demonstrált egymásra való lefordíthatatlansága miatt a tanúság analitikus filozófiája nem lehetséges. A filozófia fogalma és teljességre törekvő beállítódása miatt azonban nem engedheti magát tematikusan gúzsba kötni. Derrida filozófiája állandó küzdelemnek tekinthető a gondolkodást egy meghatározott szempontból gúzsba kötő beállítódással szemben. Szerinte a tanúskodásnak van egy további, tágabb filozófiai vizsgálati módja. Derrida a tanúsággal kapcsolatban a filozófiatörténet nagyjaival ugyanúgy foglalkozik, mint a tanúság legkülönbözőbb formáival. Amint a *Témoigner*, Séminaire 1992-1993 kötet szerkesztői írják, „Jacques Derrida arra törekszik, hogy megmutassa: a tanúságtétel az emberek közötti leghétköznapiabb kommunikációt is jellemzi. Az ő szemszögéből minden olyan élmény, amely a másikkal intézett szó formájában valósul meg, a tanúságtételként és annak révén jellemezhető. Jacques Derrida éppen ezt a fogalom hatalmas kiterjedését (*extension*) veszi észre és elemzi.” (Jacques Derrida, *Témoigner* Séminaire 1992-1993, Édition établie par Peggy Kamuf et David Wills, Paris, Seuil, 2025. 13. Notes des Éditeurs) Derrida *Tanúskodni* kötetének szerkesztőit követve nevezhetjük Derrida vizsgálatát *extenzionistának*, szemben az analitikussal, melynek jelmondata lehetne, hogy semmit nem utasít el, mindent megvizsgál, mindent felel (Aufhebung, relever) amit a filozófiatörténet vagy az emberi létezés, a társadalom hatalmas folyama és dinamikája elé sodor. Előadásomban rá kívánok mutatni Derrida „tanúskodni” fogalmának extenzionalista jelentőségére mind a gondolkodástörténet, mind a mai gondolkodás, viláértelmezés és kommunikáció vonatkozásában.

14.30-15.00 ORBÁN JOLÁN (University of Pécs)

POETICS AND POLITICS OF WITNESSING

“Niemand/zeugt für den/ Zeugen”— Derrida quotes these lines from Paul Celan's poem *Achenglorie* during the first session of the seminar entitled *Témoigner. Séminaire (1992-1993). Secret et témoignage. Volume II.* (Paris, Seuil, 2026), but this quotation haunts him. Witnessing, in Derrida's interpretation, is at once a philosophical question — Aristotle, Descartes, Kant, Husserl, Heidegger —, a literary question — Paul Celan —, a scientific problem — in the humanities, and primarily in the discipline of history —, a legal problem — the question of the oath and the 'right to lie' —, a religious problem — the issues of martyrdom—, and a technical problem — the intervention of a mechanical device into the structure of testimony, for example the lawful use of film archives or of video recordings, as in the Rodney King case in California. Of these aspects, I would like to discuss three: the philosophical, literary and technical interpretations of witnessing.

A TANÚSÁG POÉTIKÁJA ÉS POLITIKÁJA

„Niemand/zeugt für den/ Zeugen” – idézi Derrida Paul Celan *Aschenglorie* című versének sorait a *Témoigner. Séminaire (1992-1993) Secret et témoignage. Volume II.* (Paris, Seuil, 2026) címen tartott szeminárium első ülésén, de ez a mondat mindvégig kísérti. A tanúság Derrida értelmezésében egyszerre filozófiai kérdés – Arisztotelész, Descartes, Kant, Husserl, Heidegger –, irodalmi kérdés – Paul Celan –, tudományos probléma – különösen a történelemtudományban –, jogi probléma – az eskü és a „hazugsághoz való jog” kérdése –, vallási probléma – a mártírság kérdése –, technikai probléma, azaz egy mechanikus eszköz beavatkozása a tanúság struktúrájába – például a filmarchívum vagy egy videofelvétel jogi felhasználása, mint például a kaliforniai Rodney King-ügyben. E szempontok közül hármat szeretnék vizsgálni: a tanúság filozófiai, irodalmi és a technikai értelmezését.

15.00-16.00 PROFESSIONAL SECRECY, TESTIMONY, RESPONSIBILITY SZAKMAI TITOK, TANÚSÁG, FELELŐSSÉG ROUND TABLE DISCUSSION | KERÉKASZTAL BESZÉLGETÉS

Moderator: **ORBÁN JOLÁN**

Participants: **RICHARD MAUL** (physician – orvos, Madeira)

BOROS JÁNOS (philosopher – filozófus), **KEVEVÁRI ISTVÁN** (graduated from law school – jogász)

17.00-19.00 FLACK GEORGINA – BOROS JÁNOS – ORBÁN JOLÁN Az írás-fordulat. Jacques Derrida és a dekonstrukció (Gondolat Kiadó, 2026) könyvbemutató beszélgetés Helyszín: Civil Közösségek Háza, Pécs, Szent István tér 17.

